

ЕФЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ КОЛЕДЖІВ

Олександр Ямковий,

*кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у
коледжах і технікумах Інституту професійної освіти
НАПН України, м. Київ, Україна.
<https://orsid.org/0000-0001-6919-3515>*

Анотація. На сучасному етапі реформування освіти основним напрямом професійного розвитку педагогічних працівників коледжів є система післядипломної освіти, основними структурними елементами якої є підвищення кваліфікації та стажування. До ефективних напрямів розвитку професійної компетенції педагогів також визначено: самоосвіта, методична робота, участь в робочих групах із підготовки та розробки стандартів та освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, нормативних документів тощо.

Ключові слова: педагогічні працівники, післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, стажування, методична робота, самоосвіта.

EFFECTIVE DIRECTIONS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT TEACHING EMPLOYEES OF COLLEGES

Oleksandr Yamkovyi,

*candidate of Pedagogical Sciences, junior researcher of laboratory of scientific and
methodological support of specialist training in colleges and technical schools, Institute of
Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv,
Ukraine*

Annotation. At the current stage of education reform, the main direction of professional development of college teaching staff is the post-graduate education system, the main structural elements of which are advanced training and internship. Self-education, methodical work, participation in working groups for the preparation and development of standards and educational and professional programs of vocational pre-university education, regulatory documents, etc. are also defined as effective directions for the development of the professional competence of teachers.

Keywords: pedagogical workers, postgraduate pedagogical education, professional development, internship, methodical work, self-education.

Однією з важливих умов розвитку закладів фахової передвищої освіти є безперервне удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників. Без професійного зростання усього педагогічного колективу закладу освіти сьогодні неможливо уявити відповідність результатів його діяльності сучасним вимогам суспільства, створення позитивного іміджу освітнього закладу серед споживачів освітніх послуг.

В умовах сьогодення основним напрямом професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти залишається система післядипломної освіти, яка є складником освіти дорослих, що передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих

компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду (Верховна Рада України, 2017).

Система післядипломної педагогічної освіти, яка сформована в Україні охоплює розгалужену мережу суб'єктів надання освітніх послуг у цій сфері. Основною метою їх функціонування є задоволення потреб педагогічних працівників у формуванні й розвитку загальних та фахових компетентностей, підвищення рівня педагогічної майстерності, впровадження новітніх педагогічних ідей та технологій в освітній процес, забезпечення можливості неперервної освіти впродовж життя.

Найбільш поширеним в системі післядипломної освіти є підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2021 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» кожний педагогічний працівник зобов'язаний щорічно підвищувати кваліфікацію у межах щонайменше 150 годин протягом 5 років. А завдання, зазначені у цій Постанові, визначають такі напрями підвищення кваліфікації як: розвиток професійних компетентностей (знань з навчального предмета, фахових методик, технологій, психолого-фізіологічних особливостей здобувачів освіти певного віку, основ андрагогіки); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, володіння знаннями специфіки інклюзивного навчання; готовність забезпечити додаткову підтримку в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами; застосування цифрових технологій у професійній діяльності та ін.

Стажування, як складова післядипломної освіти передбачає набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності. Стажування педагогічних працівників здійснюється з метою: формування і закріплення на практиці професійних компетентностей здобутих у результаті теоретичної підготовки, щодо виконання завдань і обов'язків на займаній посаді або посаді вищого рівня; засвоєння вітчизняного та зарубіжного досвіду; формування особистісних якостей для виконання професійних завдань на новому. Більш високому якісному рівні в межах певної спеціальності.

Відмітимо, що стажування педагогічних працівників коледжів здійснюється за індивідуальною програмою, що містить: інформацію про його обсяг (тривалість), форму проведення (із відривом від виконання посадових обов'язків чи без), очікувані результати навчання та інші питання, що регулюють порядок організації і проведення стажування. Для проходження стажування педагогічні працівники коледжів мають змогу обирати місце його проведення, а саме відповідний заклад освіти, установу, організацію чи підприємство. Зазначені суб'єкти можуть розташовуватись як на території України, так і за кордоном. При цьому стажування здійснюється на підставі договору, що укладається між закладом освіти, працівник (працівники) якого проходить (проходять) стажування, та суб'єктом, що надає відповідні послуги (Кабінет Міністрів України, 2019, серпень 21).

Значну роль у розвитку професійної компетентності педагогічних працівників відіграє самоосвіта. В психолого-педагогічній літературі самоосвіта визначається як невід'ємна складова процесу навчання або як освіта, що набувається самостійно поза стаціонарними навчальними закладами (Гончаренко, 1997); як цілеспрямована, планова самостійна робота педагога з метою підвищення власної професійної майстерності (Кремень, ред., 2008); як індивідуальна активність людини, спрямовану на отримання

знань, умінь та навичок з метою задоволення потреб в пізнанні та особистісному зростанні (Степанов, 2006). Таким чином, можна констатувати, що суть процесу самоосвіти полягає в тому, що викладач самостійно здобуває знання з різних джерел для того, щоб використовувати їх у своїй подальшій професійній діяльності.

Зазначимо, що в основу організації самоосвіти педагогічних працівників покладені такі принципи: систематичність і послідовність самоосвіти; зв'язок самоосвіти з практичною діяльністю педагога; взаємозв'язок наукових і методичних знань у самоосвітній праці педагога; комплексне вивчення психолого-педагогічних і науково-методичних проблем; відповідність змісту самоосвіти рівню підготовки педагога, його інтересам та нахилам (Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності, 2012).

В умовах сьогодення самоосвітня підготовка педагогічних працівників відбувається систематично. Особливо вона активізується в умовах змін, що відбуваються в освітньому середовищі закладу освіти: із впровадженням нових спеціальностей чи освітньо-професійних програм, новітніх програм чи методик, появою нових програмних продуктів тощо.

У науково-педагогічній літературі виокремлюють індивідуальну та колективну форми самоосвіти педагога. Зміст індивідуальної самоосвіти педагогічного працівника передбачає: самостійне вивчення психолого-педагогічної літератури та методичних рекомендацій; безпосередню участь у роботі фахових методичних об'єднань, семінарів, вебінарів, конференцій, круглих столів; участь у всіх формах методичної роботи закладу освіти; розробку матеріалів з комплексного методичного забезпечення дисциплін; підготовку доповідей, виступів, рефератів; вивчення передового педагогічного досвіду, накопиченого у системі професійної освіти та ін.

До колективних форм самоосвіти відносять: педагогічні читання, взаємовідвідування занять викладачами, проведення відкритих занять з обговоренням та аналізом, організація та проведення тижнів комісій, засідань «Школи молодого викладача» тощо.

Коротко охарактеризуємо найбільш поширені форми самоосвітньої діяльності педагогічних працівників. Однією із продуктивних форм самоосвітньої діяльності є семінари-практикуми, цінність яких у тому, що викладачі самостійно опрацьовують науково-педагогічну літературу з обговорюваної проблеми, аналізують власний досвід, оформлюючи його у вигляді доповідей, звітів, рефератів. Педагогічні читання як одна з форм колективної роботи педагогів зазвичай проводиться з актуальної педагогічної тематики з метою узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду.

Активною формою розвитку професійних компетентностей педагогів вважається проведення тижнів циклових комісій. В рамках таких тижнів кожен викладач дає відкриті уроки, майстер-класи, ділиться особливостями методики і формами організації пізнавальної діяльності.

Складовою частиною освітнього процесу у коледжі і одним з основних видів діяльності педагогічних працівників є методична робота. Методичну роботу педагогічних працівників визначають як систему фахового зростання, спрямовану на постійне розширення педагогами теоретичних знань та практичних навичок і вмінь з метою підвищення професійної майстерності (Жерносек, 2000).

Пріоритетними завданнями методичної роботи в закладах фахової передвищої освіти є: впровадження інноваційних технологій і прогресивних форм організації навчання в освітній процес; допомога в професійному становленні молодих педагогічних працівників; забезпечення інтеграції освітнього процесу, науки і практики; розвиток педагогічної та професійної майстерності педагогічних працівників, їх загальної культури, створення мотивації і умов для професійного вдосконалення.

Внутрішньоколеджійна методична робота тісно пов'язана із щоденною педагогічною діяльністю викладача, у процесі якої розв'язуються професійно-практичні завдання, а саме: розробка навчально-методичного забезпечення дисциплін; створення та впровадження в освітній процес методичних розробок; удосконалення змісту, методів і форм навчання та виховання здобувачів освіти; впровадження в освітній процес інноваційних технологій; здійснення ефективного інформаційного забезпечення з навчально-виробничого процесу. Важливим напрямком розвитку професійної компетентності педагогічних працівників коледжів є і участь у робочих групах із розробки стандартів або освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, підготовки нормативних документів з освітньої діяльності в коледжі тощо.

Також відмітимо, що одним із завдань методичної роботи коледжу є надання допомоги молодим викладачам у адаптації та набутті педагогічного досвіду. Зауважимо, що найбільш успішно це завдання може бути реалізованим через організацію «Школи молодого викладача».

З метою забезпечення належних умов з організації методичної роботи в закладах фахової передвищої освіти створені методичні кабінети, де зосереджується нормативно-правова документація фахової перед вищої освіти, навчально-методична інформація, матеріали кращого досвіду педагогічних працівників, зразки методичних розробок, методичних рекомендацій щодо здійснення освітнього процесу, зразки дидактичних засобів навчання.

Список посилань

Верховна Рада України. (2017). *Про освіту: Закон України*.
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

Кабінет Міністрів України. (2019, серпень 21). *Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова № 800*.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п#Text>

Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.

Кремень, В. І. (Ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер.

Степанов, О. М. (2006). *Психологічна енциклопедія*. Академвидав.

Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. (2012). Київ: РІПО.

Жерносек, І. П. (2000). *Науково-методична робота в навчальному закладі системи загальної середньої освіти: монографія*. Київ.